

Πασχαλινά έθιμα της Μεσσηνίας

Τα περισσότερα ήθη και έθιμα της Μεσσηνίας στη διάρκεια της Μ. εβδομάδας όπως επίσης και την ημέρα του Πάσχα, είναι τα ίδια με τις περιοχές της περισσότερης Ελλάδας. Διαφορές υπάρχουν όμως σε όλα τα μέρη έτσι και στη Μεσσηνία, αφού το κυριότερο έθιμο που διαφέρει από την υπόλοιπη Ελλάδα είναι ο Σαΐτοπόλεμος. Επίσης όπως θα δούμε και πιο κάτω κατά περιοχή έχουν άλλα έθιμα...

Εν όψει λοιπόν του Πάσχα, ας δούμε τα έθιμά μας στη Μεσσηνία και οι ευχές μας για καλή Ανάσταση σε όλους τους Μεσσήνιους είτε της Μεσσηνίας, είτε τους Μεσσήνιους που ζουν στα πέρατα της Γης.

ΣΑΪΤΟΠΟΛΕΜΟΣ

Το πιο γνωστό, διάσημο θα λέγαμε, έθιμο του Πάσχα στη Μεσσηνία είναι αυτό του Σαΐτοπόλεμου. Το έθιμο είναι βγαλμένο από τη Μεσσηνιακή ιστορία και τους ηρωικούς αγώνες των κατοίκων της Καλαμάτας κατά των Τούρκων.

Σύμφωνα με την παράδοση, οι Μεσσήνιοι χρησιμοποίησαν τις σαΐτες για να αναχαιτίσουν το ιππικό των Τούρκων. Ο δυνατός θόρυβος και ο κρότος που προκάλεσαν τρόμαξαν τα άλογα τόσο πολύ που έριξαν κάτω τους αναβάτες τους και έφυγαν φοβισμένα. Οι σαΐτολόγοι προετοιμάζονται όλον τον χρόνο για εκείνη την ημέρα. Ετοιμάζουν τα χαρμάνια και γεμίζουν τους χαρτονένιους σωλήνες που θα σκάσουν την Κυριακή του Πάσχα.

Οι συμμετέχοντες χωρίζονται σε ομάδες των 10-15 ατόμων, οι οποίες διαθέτουν λάβαρο, σαλπικτή και επικεφαλής. Πολλοί από αυτούς φορούν παραδοσιακές στολές, ενώ οι υπόλοιποι προτιμούν πρόχειρα ρούχα και στρατιωτικές στολές. Με το σύνθημα της έναρξης οι σαΐτες ανάβουν και η εκκωφαντική

φασαρία ξεσηκώνει το πλήθος που ζητωκραυγάζει.

Οι σαΐτολόγοι αντιμετωπίζουν με ιδιαίτερο πάθος και ενθουσιασμό το συγκεκριμένο έθιμο, και εκφράζονται κάπως έτσι: «Η μέση λυγίζει, τα γόνατα σπάνε, τα πόδια ψαλίδια, η πλάτη σκυμμένη, το κεφάλι χαμηλά, βλέμμα μακρινό, μυαλό σε έκσταση, χέρια φτερούγες». Η... νιρβάνα του σαΐτολόγου! Το έθιμο παλαιότερα αναβίωνε στο γήπεδο του Μεσσηνιακού, όμως τα τελευταία χρόνια γίνεται στη Δυτική Παραλία (Παλιά Σφαγεία).

Εκτός από την Καλαμάτα το έθιμο αναβιώνει στην Μεσσήνη και την Αιθαία. Έθιμα και παραδόσεις αναβιώνουν το Πάσχα στη Μεσσηνία, στις πόλεις και στα γραφικά χωριά της Μεσσηνίας. Αντλώντας έμπνευση από την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά, οι ντόπιοι και οι επισκέπτες μπορούν να ζήσουν το πνεύμα των Άγιων Ημερών.

ΑΛΛΑ ΕΘΙΜΑ

- Μικροί και μεγάλοι, συμμετέχουν στην κατανυκτική ατμόσφαιρα της Μ. Παρασκευής, βοηθώντας στο στολισμό του Επιτάφιου εν όψει της βραδινής Ακολουθίας και Περιφοράς στα εκκλησάκια των χωριών τους. Το πρωί του Μ. Σαββάτου προετοιμάζουν τη «λαμπροκουλούρα» την οποία θα γευτούν στο πρόγευμα της επόμενης ημέρας, και

γεύονται τις φημισμένες «λαλαγγίδες» με πετιμέζι. Την Αναστάσιμη λειτουργία διαδέχεται μία μεγάλη γιορτή με πυροτεχνήματα και ακολουθεί το εορταστικό δείπνο.

- Στα χωριά της Πυλίας, την Μεγάλη Παρασκευή, πίνουν ξίδι και καπνιά για να δείξουν την αγάπη τους στο Χριστό, που τον πότισαν ξύδι. Είναι αμέτρητες οι παραδόσεις που τηρούνται πιστά κάθε χρόνο, όπως το «μοίρασμα» της Περιφοράς του Επιταφίου ανάμεσα στα χωριά Ρωμανός και Πετροχώρι, ενώ ιδιαίτερη είναι η ατμόσφαιρα στα κοντινά μικρά εκκλησάκια. Υπό τους ήχους της Φιλαρμονικής συναντιούνται οι τέσσερις Επιτάφιοι στα Φιλιατρά, στην Πύλο η Περιφορά συγκεντρώνει πλήθος κόσμου. Διασκεδαστικό ήταν ένα έθιμο στα χωριά της Πυλίας. Μέσα σε ένα ανοιχτό δοχείο με γιαούρτι έριχναν ένα νόμισμα που οι συναγωνιζόμενοι έπρεπε να το πιάσουν με τα δόντια. Φυσικά πασαλείβονταν με γιαούρτι, προκαλώντας τη γενική ιλαρότητα.
- Ενώ στην Κορώνη γίνεται ανάμεσα στο Κάστρο και στους αρχαιολογικούς χώρους. Στην ενετική κωμόπολη, η γιορτή της Παναγίας Ελεήστριας συγκεντρώνει τους πιστούς στον Ιερό Ναό, την Παρασκευή μετά το Πάσχα. Στην Κορώνη επίσης, υπάρχει το έθιμο της λαμπριάτικης κουτσούνας, τη ζυμώνουν με λάδι, μύγδαλα και γλυκάνισο. Βράζουν και δαφνόφυλλα και προσθέτουν το ζουμί για νοστιμάδα. Τις πλάθουν στρογγυλές σαν κουλούρες ή μακρουλές και τις περιπλέκουν μέσα σε ζυμαρί. Βάζουν στη μέση το κόκκινο αυγό και τη στολίζουν με αγκιναρίτσες, πουλάκια, αμύγδαλα και σουσάμι. Βασική ασχολία της ημέρας είναι και το βάψιμο των Αυγών. Πάσχα δίχως κόκκινα αυγά δε γίνεται. Για αυτό και η Μεγάλη Πέμπτη λέγεται επίσης και Κόκκινη Πέμπτη ή Κόκκινο Πέμπτη. Το βάψιμο των αυγών γίνεται με ορισμένη εθιμοτυπία. Σε πολλά μέρη, είναι συγκεκριμένος ο αριθμός αυγών που θα βάψουν και οι τρόποι και τα μέσα βαφής που θα χρησιμοποιήσουν. Ούτε φωτιά ανάβουν, ούτε μαγειρεύουν, ούτε μπουκιά βάζουν

στο στόμα τους. Κάποιοι βάζουν σε ένα ποτήρι ξύδι, ρίχνουν μέσα και λίγη αράχνη και πίνουν τρεις γουλιές γιατί έτσι πότισαν και το Χριστό

- Στη Μάνη, τη δεύτερη μέρα του Πάσχα τηρείται το ξεχωριστό μανιάτικο έθιμο, η Λιτανεία. Το πρωί ξεκινούν οι ιερείς από τις εκκλησίες και τους ακολουθούν οι πιστοί των ενοριών κρατώντας εικόνες και σταυρούς. Όλοι μαζί κάνουν το γύρο του χωριού και ψέλνουν αναστάσιμα τροπάρια και παρακλήσεις. Σε πολλά χωριά η πομπή πηγαίνει στο νεκροταφείο, όπου εκεί περιμένουν οι συγγενείς των νεκρών. Πάνω στα ανθοστολισμένα μνήματα είναι τοποθετημένα το θυμιατήρι με το θυμίαμα, πασχαλιάτικα κουλούρια και αυγά, ενώ στους τάφους των νεκρών που «έφυγαν» λίγο πριν το Πάσχα, υπάρχουν κουλούρια σε μέγεθος μεγάλου χωριάτικου ψωμιού, τα λεγόμενα «δοξάρια». Ένα άλλο έθιμο, σχετικό με τη μαντική και τούτο, γίνεται σε μερικά χωριά με τα κόκκινα αυγά, το δεύτερο αυτό χαρακτηριστικό πασχαλινό φαγώσιμο.

Τη Μεγάλη Πέμπτη παραχώνουν στη γη ένα αυγό και το βγάζουν την Κυριακή. Απ' τα σχήματα των κηλίδων, που έχουν σχηματισθεί πάνω στο τσόφλι, προλέγουν οι εμπειρικοί τα μέλλοντα.

Τα αυγά, στα χωριά, τα μαζεύουν από τη Μεγάλη

Σαρακοστή, που τότε δεν τα τρων γιατί νηστεύουν. Παλαιότερα, ήταν γενική συνήθεια να τα πηγαίνουν στην εκκλησία να τα ευλογήσει ο παπάς, πριν ακόμη τα θάψουν, τη Μεγάλη Πέμπτη.

Άλλο έθιμο που γίνεται στη Μάνη, είναι και το ζύμωμα. Από την Μεγάλη Πέμπτη ζυμώνουν οι νοικοκυρές από μια λαμπριάτικη κουλούρα, με «επτάζυμο ζυμάρι» για καθέναν του σπιτιού, τους βαφτισμιούς, τους συγγενείς και τους φίλους – ακόμη και γι' αυτούς που λείπουν στα ξένα – και ετοιμάζουν τη νόστιμη γαλακόπιτα.

- Στο Μελιγαλά, τη Μεγάλη Παρασκευή το βράδυ, ανάβουν “φουνταρίες”. Κάθε νοικοκυρά, όταν σημαίνει η καμπάνα για τον Επιτάφιο, ρίχνει μπροστά στην πόρτα του σπιτιού της δυο – τρία μάτσα κληματόβεργες και τους βάζει φωτιά. Μέχρι να βγει ο Επιτάφιος, οι κληματόβεργες έχουν πλέον γίνει θράκα. Την ώρα που ο παπάς περνά έξω από το δρόμο του σπιτιού της, η νοικοκυρά ρίχνει πάνω στη θράκα μια χούφτα μοσχολίβανο και ο παπάς κάνει εκεί παραστάσιμο.
- Στο Δασοχώρι ή Λυκορέση Ένα έθιμο που διατηρείται ακόμα στο χωρίο είναι η κατασκευή και το πέταμα από τους κατοίκους αερόστατου στην εκκλησία της Αγίας Παρασκευής το Βράδυ του Μεγάλου Σαββάτου ή την Κυριακή του Πάσχα.
- Στο Πλατύ της Μεσσηνίας, κάθε χρόνο του Αγίου Γεωργίου, που συνήθως πέφτει το Πάσχα, γίνονται με

πολύ μεγάλη επιτυχία αγώνες Ιπποδρομιών.